

Streszczenie pracy doktorskiej mgr Aleksandry Kondrat

Filozofia egzystencji Mikołaja Bierdiajewa i Lwa Szestowa

Głównym założeniem pracy doktorskiej jest zaprezentowanie rosyjskiej filozofii egzystencjalnej. Punktem wyjścia jest przedstawienie określonych wątków rosyjskiej filozofii egzystencjalnej, a przede wszystkim specyfiki tej myśli filozoficznej (na przykładzie myśli egzystencjalnej Bierdiajewa i Szestowa). Kluczowy element rozprawy stanowi ustalenie stosunku rosyjskich myślicieli wobec zachodnioeuropejskiej, egzystencjalnej myśli filozoficznej, a przede wszystkim wobec Sørensa Kierkegaarda (Szesow) oraz Martina Heideggera, Karla Jaspersa i Jeana Paula Sartre'a (Bierdiajew).

Praca składa się z trzech części. Celem pierwszej i drugiej będzie wykazanie, że rosyjska myśl egzystencjalna zawiera kluczowe cechy, które mogą pomóc w zrozumieniu osobowości człowieka, jego tragicznego i tajemniczego istnienia w świecie. Prezentacja opiera się na dziełach klasycznych rosyjskich filozofów egzystencjalnych i najważniejszych myślicieli egzystencjalnych: Lwa Szestowa i Mikołaja Bierdiajewa. W trzeciej części za cel postawiono sobie porównanie filozofii Szestowa z myślą Bierdiajewa. Jest ona równocześnie zakończeniem pracy.

Pierwsza część pracy poświęcona jest filozofii Szestowa. Rozdział rozpoczyna się od wprowadzenia, który zawiera rys biograficzny i ogólną prezentację myśli filozoficznej Szestowa. Rozdziały: *Źródła krytyki filozofii racjonalnej*, *Skrepowany Parmenides i skrepowany Bóg* dotyczą przede wszystkim podjętej przez Szestowa krytyki filozofii spekulatywnej. W dalszej części zaprezentowana została krytyka etycznego „pouczenia” i wyjaśnienie, czym ono jest dla Szestowa. Następnie, wskazane zostały zawilości biograficzne i wydawnicze w latach 1928–1938, w trakcie których Szestow zgłębiał myśl egzystencjalną Kierkegaarda. W tym przypadku zasadnicze znaczenie ma fakt spotkania Szestowa z Edmundem Husserlem, który polecił mu lekturę dzieł duńskiego egzystencjalisty. Znaczącą funkcję w filozofii Szestowa pełni interpretacja grzechu pierwotnego i jego skutków dla człowieka i ludzkości w ogóle. Ostatni rozdział, będący również podsumowaniem myśli Szestowa, opisuje istotę jego myśli, a także odpowiedź na pytanie, czym jest filozofia egzystencjalna oraz jakie miejsce zajmuje w niej specyficznie rozumiana absurda wiara.

Filozofia Szestowa ma wymiar teocentryczny, ponieważ odnosi się do indywidualnej, paradoksalnej wiary człowieka i jego niesymetrycznej więzi z Bogiem. Źródłem

filozofowania Szestowa jest osobista tragedia człowieka, ludzkie cierpienie i beznadziejne usytuowanie. Szestow kładzie nacisk na jednostkową egzystencję człowieka, kwestionuje istnienie prawd ogólnych i koniecznych zasad. Zwraca uwagę na niepowtarzalność ludzkiej osobowości, dlatego sprzeciwia się dominacji Heglowskiego Ducha i normom moralnym wypracowanym przez przedstawicieli filozofii antycznej.

Druga część pracy doktorskiej poświęcona jest myśli Bierdiajewa. *Wprowadzenie* zawiera rys biograficzny i ogólną prezentację filozofii Bierdiajewa. *Religijne źródła Bierdiajewowskiej filozofii człowieka* obejmują przede wszystkim rozważania Ojców Kościoła, myśl Sołowjowa, bardzo ważna jest w tym rozdziale koncepcja bogocześności. Następny rozdział opisuje wpływ Fiodora Dostojewskiego na filozofię Bierdiajewa. Kolejny, obszerny rozdział poświęcony jest krytyce współczesnej filozofii egzystencjalnej. W następnej kolejności omówiono koncepcję integralności, pojęcie osoby i dokonaną przez Bierdiajewa krytykę psychoanalizy Freuda. Część pracy o filozofii Bierdiajewa kończy rozdział zatytułowany *Obiektywizacja i egzystencja*, w którym przeanalizowane zostają przejawy procesu uprzedmiotowienia, a także udzielona zostaje odpowiedź na pytanie, czym cechuje się, zdaniem Bierdiajewa, egzystencja i transcendowanie.

Filozofia egzystencjalna Bierdiajewa krytykuje wszelką formę obiektywizacji społecznej, dostrzegając w jednostce osobę i jej pragnienie przewyżczenia determinizmów i konieczności. Antropocentryczna filozofia Bierdiajewa opisuje proces transcendowania, którego zasadniczym składnikiem jest twórcza aktywność, dążenie do osobowej integralności. Rozważania Bierdiajewa prezentują dialektykę Boga i człowieka, a Szestowa walkę ze spekulacją i poszukiwanie Boga poza granicami etyki i kultury. Dla Bierdiajewa najważniejszymi pojęciami są: twórczość, etyka twórcza, bogocześność, integralność i transcendowanie, zaś dla Szestowa: wiara, zbawienie i samowola.

Ostatnia część dysertacji odzwierciedla relację światopoglądową pomiędzy Bierdiajewem a Szestowem, przedstawia rozwój ich przyjaźni oraz podobieństwa i rozbieżności w sposobie filozofowania.